

Georg Wilhelm Friedrich Hegel
Tinin Görüngübilimi

G.W.F. HEGEL
Tinin Görüngübilimi

Çeviren
Aziz Yardımlı

İDEA • İSTANBUL

İdea Yayınevi
Şarap İskelesi Sk. 2/106-107 34425 Karaköy, Beyoğlu — İstanbul
www.ideayayinevi.com / iletisim@ideayayinevi.com
Bu çeviri için © AZİZ YARDIMLI 1986, 2011, 2015
Tinin Görüngübilimi / Phänomenologie des Geistes
BİRİNCİ BASKI 1986
DÖRDÜNCÜ BASKI 2015

*Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü
İdea Yayınevinin ön izni olmaksızın
yeniden üretilemez.*

Hegel'in

Phänomenologie des Geistes adlı yapıtının bu çevirisi
J. Hoffmeister tarafından düzenlenen beşinci yayımdan yapılmıştır.
© Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1952

Baskı: Umut Matbaacılık
Fatih Cad. Yüksek Sok. No 11, Merter — İstanbul
Printed in Türkiye

ISBN 978 975 397 086 0

Tinin Görüngübilimi için Gereç
http://www.ideayayinevi.com/tgb_idea/tinin_gorungubilimi_anasayfa.html

Tinin Görüngübilimi için Almanca-Türkçe Sözlük (tüm sözcükler)
http://www.ideayayinevi.com/sozlukler/sozluk_hegel_tgb.html

ÖNSÖZ: Bilimsel Bilgi Üzerine 9

Gerçeğin ögesi Kavramdır ve gerçek şekli bilimsel dizgedir (§ 5). Tinin şimdiki konumu (§7). İlke tamamlanış değildir; biçimciliğe karşı (§12). Saltık Öznedir; ve bunun anlamı (§18). Bilginin ögesi (§26). Bilincin bu ögeye yükselişi *Tinin Görüngübilimi*'dir (§ 27). Tasarımların ve izlenimlerin düşüncelere (§ 31) ve bunların Kavramlara (§ 39) dönüşümü. *Tinin Görüngübilimi* ne ölçüde olumsuzdur, ya da yanlış onda nasıl kapsanmıştır? (§ 38). Tarihsel ve matematiksel gerçeklikler (§ 41). Felsefi gerçekliğin doğası ve yöntemi (§ 47), şemalaştırıcı biçimciliğe karşı (§50). Felsefi çalışmanın gerekleri (§ 58). 'Uslamlamacı' düşüncenin olumsuz tutumu (§ 53), olumlu tutumu ve öznesi (§ 59). Sağlam sağduyu olarak (§ 67) ve dahilik olarak (§ 70) doğal felsefecilik. Vargı, yazarın kamu ile ilişkisi (§ 71).

GİRİŞ

A. Bilinç 38

I. Duyu Pekinliği Ya Da 'Bu' ve 'Sanma' 45

II. Algı ya da Şey ve Aldanma 52

III. Kuvvet ve Anlak, Görüngü ve Duyulurüstü Evren 60

B. Özbilinç

IV. Öz-pekinliğin Gerçekliği 76

A. ÖZBİLİNCİN BAĞIMSIZLIK VE BAĞIMLILIĞI;
EFENDİLİK VE KÖLELİK 80

B. ÖZBİLİNCİN ÖZGÜRLÜĞÜ; STOACILIK,
KUŞKUCULUK VE MUTSUZ BİLİNÇ 86

C. (AA) US

V. Usun Pekinliği ve Gerçekliği 98

A. GÖZLEMCİ US 102

a. Doğanın Gözlemi 103

Genel betimleme. Notlar. Yasalar. Örgenselin gözlemi: Örgenselin örgensel-olmayan ile ilişkisi, Erekbilim. İç ve Dış. İç: Arı kıpırlarının yasaları; duyarlık, irkilirlik ve üreme; İç ve Dış. İç ve şekil olarak Dış. İç ve Dış olarak Dışın kendisi, ya da örgensel-olmayanda ortaya çıkan örgensel İdea. Bu bakış açısından örgensel: Cins, tür ve bireyselliği.

- b. Arılığı ve Dış Edimsellik İle İlişkisi İçindeki Özbilincin Gözlemi; Mantıksal ve Ruhbilimsel Yasalar 124
- c. Özbilincin Kendi Dolaysız Edimselliği İle İlişkisinin Gözlemi; Fizyonomi ve Frenoloji 127

B. USSAL ÖZBİLİNCİN KENDİ KENDİSİ YOLUYLA EDİMSELEŞMESİ

- a. Haz ve Zorunluk 143
- b. Yüreğin Yasası ve Büyükleme Deliliği 150
- c. Erdem ve Dünyanın Gidişi 155

C. KENDİNİ KENDİNDE VE KENDİ İÇİN OLGUSAL BİLEN BİREYSELLİK

- a. Tinsel Hayvanlar Ülkesi ve Aldanma ya da *Asıl Sorun* 160
- b. Yasa-Koyucu Us 170
- c. Yasa-Sınayıcı Us 173

(BB) TİN

VI. Tin 177

A. GERÇEK TİN. TÖRELLİK

- a. Törel Dünya. İnsansal ve Tanrısal Yasa, Erkek ve Kadın 179
- b. Törel Eylem. İnsansal ve Tanrısal Bilgi, Suç ve Yazgı 186
- c. Tüze Durumu 193

B. KENDİNE YABANCILAŞMIŞ TİN. KÜLTÜR 196

I. Kendine Yabancılaşmış Tinin Dünyası 198

- a. Kültür ve Edimsellik Alanı 198
- b. İnanç ve Arı İçgörüsü 213

II. Aydınlanma 217

- a. Aydınlanmanın Boşinanç ile Savaşımı 218
- b. Aydınlanmanın Gerçekliği 232

III. Saltık Özgürlük ve Terör 235

C. KENDİ KENDİSİNDEN PEKİN TİN. AHLAK 241

- a. Ahlaksal Dünya-Görüşü 242
- b. Kaypaklık [*Verstellung*] 247
- c. Duyunç. Güzel Ruh, Kötülük ve Bağışlanması 253

(CC) DİN

VII. Din 271

A. DOĞAL DİN 275

- a. Işık Tanrı 276
- b. Bitki ve hayvan 277
- c. Usta 278

- B. SANAT DİNİ 280
  - a. Soyut sanat yapıtı 282
  - b. Dirimli sanat yapıtı 287
  - c. Tinsel sanat yapıtı 290
- C. BİLDİRİLMİŞ DİN 298

(DD) Saltık Bilgi
VIII. Saltık Bilgi 315

ARKASÖZ / AZİZ YARDIMLI 325
DİZİN 333

Önsöz

Bilimsel Bilgi Üzerine

---

1. Bir yapıta alışlageldiği gibi bir önsözde önceden değinmek, yazarın saptadığı amaç ve çalışmanın nedeni üzerine, aynı konuda önceki ya da çağdaş başka çalışmalarla kurduğuna inandığı ilişki üzerine önceden söz etmek — bu, felsefi bir çalışma durumunda, yalnızca gereksiz değil, ama, olgunun doğası nedeniyle, giderek uygunsuz ve amaca aykırı görünür. Çünkü bir önsözde felsefe üzerine yerinde bir biçimde de olsa nasıl ve nelerden söz edilirse edilsin — diyelim ki eğilim ve bakış açısını, genel içerik ve sonuçları ilgilendiren tarihsel bir *bildiri*, gerçek üzerine ileri geri önesürümlerden ve inancalardan bir bileşim —, bunlar felsefi gerçekliğin açıklanacağı yol ve yordam olarak görülemez. Yine, felsefe ötsel olarak tikeli içeren evrensellik ögesinde devindiği için, öteki bilimlerde olduğundan daha çok onda öyle görünebilir ki, sanki olgunun kendisi, ve üstelik eksiksiz özü ile, amaçta ve en son sonuçlarda anlatılmıştır, ve buna karşı ortaya çıkarılışı ise aslında ötsel olmayan yandır. Öte yandan, örneğin, kabaca dirimsiz belirli-varlıklarına göre irdelenen beden parçalarının bilgisi olarak anatominin genel düşüncesinde, henüz olgunun kendisinin, bu bilimin içeriğinin kazanılmış olmadığına, ama bunun dışında tikeller için de uğraşılması gerektiğine inanılır. — Dahası, bilim adını hakkıyla taşımayan böyle bir bilgiler katışmacı durumunda, amaç ve benzeri genellikler üzerine bir ön konuşma çoğu kez içeriğin kendisine, bu sınırlara, kaslara vb. değinen o aynı kavramsal-olmayan, tarihsel yolda yapılır. Öte yandan felsefede bu durum, böyle bir yolun kullanılması ve bunun yine felsefenin kendisi tarafından gerçeği kavramaya yeteneksiz olarak gösterilmesi gibi bir uyumsuzluk ortaya çıkaracaktır.

2. Yine, felsefi bir çalışmanın aynı konu üzerindeki öteki çabalar ile girmiş olduğuna inandığı ilişkileri belirleme girişimi yabancı bir ilginin yaratılmasına neden olur ve böylece gerçeğin bilinmesindeki ötsel noktalar karartılır. ‘Sanı’ doğru ve yanlış karşılığında ne denli katlaşırsa, verili bir felsefi dizge karşısında da o denli ya bağdaşma ya da çelişme tutumunu beklemeye, ve böyle bir dizgeye ilişkin bir açıklamada ya birini ya da ötekini görmeye yönelir. Felsefi dizgelerin türülülüğünü Gerçekliğin ilerleyen açınımları olarak kavramaz, ama türülülükte salt çelişkiyi görür. Tomurcuk çiçeğin açması ile yiter, ve denebilir ki birincisi ikincisi tarafından çürütülür; yine, meyvenin görünmesi ile birlikte çiçek bitkinin yanlış bir varoluşu olarak anlatılabilir, ve bitkinin gerçeği olarak

meyve çiçeğin yerini alır. Bu biçimler yalnızca ayrı olmakla kalmaz, ama ayrıca aralarında geçimsiz olarak birbirlerinin yerlerini de alırlar. Gene de akışkan doğaları onları aynı zamanda örgensel bir birliğin kıpırları yapar — bir birlik ki, bunda yalnızca çatışmamakla kalmazlar, ama biri öteki denli zorunludur, ve ancak bu eşit zorunluk bütünü yaşamını oluşturur. Oysa felsefi bir dizge ile çelişen [bilinç] bir yandan genellikle bu yolda ne yaptığını kavramaz; öte yandan bu çelişkiyi anlayan bilinç ise çoğu kez onu tek-yanlılığından kurtarmayı ya da özgür tutmayı, ve çatışan ve görünürde geçimsiz öğeler şeklini alan karşılıklı zorunlu kıpırları tanımayı bilmez.

3. Bu tür açıklamalara yönelik istem ve bu istemin doyurulması kolayca özsel olanı izlemekle bir tutulur. Felsefi bir çalışmanın içi amaç ve sonuçlarından daha çok nerede anlatılabilir, ve bunlar çağın aynı alanda ürettiği başka herşeyden ayırıldıkları dışında daha belirgin olarak nasıl tanınabilirler? Ama eğer böyle bir etkinlik bilmenin başlangıcı olmaktan daha çoğu olarak alınır, eğer edimsel bilme sayılırsa, o zaman bu aslında sorunun kendisinden kaçınmak için, bir ciddilik ve çaba görünüşü yaratarak gerçekte ikisini de boşlamak için bir buluş sayılmalıdır. — Çünkü olgu *amacında* değil ama *yerine getirilişinde* tüketilir; salt *sonuç* değil, ama olgu süreci ile birlikte sonuç *edimsel* bütündür; olgu kendi başına dirimsiz evrenseldir, tıpkı eğilimin henüz edimselliğinden yoksun olan salt itki, ve çıplak sonucun ise o eğilimi arkasında bırakan ceset olması gibi. — Benzer olarak, *ayrım* dahaçok olgunun ya da şeyin *sınırdır*; şeyin sona erdiği yer, ya da şey olmayandır. Amaç ya da sonuçlar ile ve ayrıca çeşitli düşüncülerini ayırtmak ve yargılamak ile böylesine bir uğraş öyleyse belki de görüldüğünden daha kolay bir iştir. Çünkü şey ile ilgilenmek yerine, böyle bir etkinlik her zaman onun ötesindedir; onun üzerinde durmak ve kendini onda unutmak yerine, böyle bir bilme her zaman başka birşeyi yakalar ve şeyde olmaktan ve kendini ona bırakmaktan çok kendi kendisinde kalır. — En kolayı içerik ve sağlamlık taşıyan üzerine yargıda bulunmak, daha zoru onu anlamak, en zoru ise ikisini birleştirerek onun betimlemesini üretmektir.

4. Kültürün ve tözsel yaşama özgü dolaysızlıktan emeğe dayalı doğuşunun başlangıcı her zaman *genel* ilkeler ve bakış açıları ile tanışıklık kurarak, çaba ile ilkin *genelde* olgunun *düşüncesine* yükselerek, yine o denli de onu nedenleriyle destekleyerek ya da çürüterek, somut ve varsıl doluluğu belirlilikleri içinde anlayarak ve onun üzerine düzenli bilgilere dayalı ciddi yargılarda bulunarak yapılmalıdır. Ama kültürün bu başlangıcı ilk olarak doluluğu içindeki yaşamın ciddiliği için yer açacak ve bu da olgunun kendisinin deneyimine götürecektir; ve Kavramın ciddiliği olgunun derinliklerine işlediği zaman bile, böyle bir bilme ve yargılama yolu kendine uygun düşen yeri gündelik konuşmada bulacaktır.

5. İçinde Gerçekliğin varolduğu gerçek şekil ancak onun bilimsel dizgesi olabilir. Felsefeyi bilim biçimine, onun *bilme sevgisi* adını bir yana bırakarak *edimsel bilme* olabileceği hedefe yaklaştırmaya katkıda bulunmak — önüme koyduğum amaç budur. Bilginin Bilim olmasının iç zorunluğu onun doğasında yatar ve bunun doyurucu açıklaması yalnızca felsefenin betimlenişinin kendisidir. *Dış* zorunluk ise, kişiden ve bireysel koşullardan gelen olumsuzluk bir yana bırakılarak genel bir yolda anlaşıldığı ölçüde, *iç* zorunluk ile aynıdır, ya da,

başka bir deyişle, Zamanın kendi kıpırlarının belirli-varlığını sergileyiş şeklinde bulunur. Felsefenin Bilim düzeyine yükseltilmesi zamanının geldiğini göstermek öyleyse bu amacı güden çabanın biricik gerçek aklanışı olacaktır, çünkü bunu yapmak amacın zorunluğunu tanımlayacak, üstelik aynı zamanda onun yerine getirilişi olacaktır.

6. Gerçekliğin gerçek şekli bu bilimsellikte koyulduğunda — ya da, yine aynı şey, gerçekliğin varoluş ögesini yalnızca *Kavramda* taşıdığı ileri sürüldüğünde —, bu, biliyorum ki, çağın kanısında yaygın olduğu kadar gösterişli de olan bir görüş ve bunun sonuçları ile çelişiyor görünür. Bu çelişki üzerine bir açıklama öyleyse gereksiz olmayacaktır; üstelik burada henüz, tıpkı çeliştiği görüş gibi, kendisinin de bir inancadan daha çoğu olamamasına karşın. Eğer Gerçek ancak Saltığın, Dinin, Varlığın — tanrısal sevginin özeğindeki varlık değil, ama tanrısal sevginin kendisinin varlığı — kimi kez sezgisi, ve kimi kez de dolaysız bilgisi denilen şeyde ya da daha doğrusu böyle adlandırılan şey olarak varoluyorsa, o zaman bu görüş açısından felsefenin betimlenişi için de daha çok Kavram biçiminin karşıtı istenecektir. Saltığın kavranmaması gerekir, tersine duyulmalı ve sezilmelidir; Saltığın Kavramı değil, tersine duygusu ve sezgisi sözü gütmeli ve anlatılmalıdır.

7. Böyle bir istemin görünüşünü daha genel bağlamına göre anlar ve *özbilinçli Tini şimdi* durduğu basamakta gözlersek, açıktır ki bundan böyle Tin daha önce düşünce ögesinde güttüğü tözsel yaşamın ötesine geçmiştir, — inancının bu dolaysızlığının ötesindedir, bilincin özsel varlık ile uzlaşmasına ve o varlığın içte ve dışta evrensel bulunuşuna ilişkin olarak duymuş olduğu pekinliğin doyum ve güvenliğinin ötesindedir. Yalnızca tüm bunların ötesine, bir başka uca, kendisinin kendi içine tözsel-olmayan yansımaya değil, ama bunun da ötesine geçmiştir. Özsel yaşamı onun için salt yitmekle kalmamıştır; bu yitişin ve onun kendi içeriği olan sonluluğun da bilincindedir. Posalara sırtını dönmüş ve kötülük içinde yattığını açığa vurup buna söverken, şimdi felsefeden istediği ne olduğunun *bilgisi* olmaktan çok, varlığın o yitlik tözsellik ve sağlamlığının yeniden kazanılmasına ilkin yine onun içinden erişmektir. Öyleyse felsefe bu gereksinimi tözün kapanmışlığını açarak ve bunu özbilince yükselterek değil, kaotik bilinci düşünceye dayalı bir düzene ve Kavramın yalınlığına geri getirerek değil, ama daha çok düşüncenin ayırdıklarını birleştirerek, ayrılaşmış Kavramı bastırarak ve özsel varlığın *duygusunu* yeniden kazanarak karşılayacaktır — kısaca, *içgörü* ile olmaktan çok *yüceltme* ile doyuracaktır. ‘Güzel,’ ‘kutsal,’ ‘ilksiz-sonsuz,’ ‘din’ ve ‘sevgi’ ısırtma isteğini uyandırmak için gereken olta yemleridir; Kavram değil ama esrime, olgudaki zorunluğun soğuk ilerleyişi değil ama mayalanan coşkunluk — işte tözün varsıllığını destekleyen ve sürekli olarak genişletenler bunlar olmalıdır.

8. Bu istem yorucu ve neredeyse ateşli ve taşkın bir çabaya, insanları duygusal, sıradan ve bireysel sorunlara gömülmeekten çekip çıkaracak ve bakışlarını yıldızlara çevirecek bir uğraşa karşılık düşer; sanki tanrısalı bütünüyle unuttu muşlar, ve tıpkı solucanlar gibi kendilerini çamur ve su ile doyurma noktasında durmaktadırlar. Önceleri düşünceler ve imgelerin geniş varsıllığı ile bezenmiş bir gökleri vardı. Varolan herşeyin anlamı onu göğe bağlayan ışık telinde yatıyordu;

bu şimdide eyleşmek yerine bakışlar o telde bunun ötesine, tanrısal bir varlığa, eğer deyim yerindeyse, öte-dünyasal bir şimdiye kayıyordu. Tinin gözü zorla dünyasala çevrilmeli ve onda sıkıca tutulmalıydı; ve salt dünyasal-üstünün taşıması olduğu o açıklığın dünyasalın anlamını kuşatan bulanıklık ve karışıklığı gidermesini sağlamak, ve *deneyim* adı verilen genelde ‘buradaki’ ve ‘şimdiki’ne dikkati ilginç ve geçerli kılmak için uzun bir zaman gerekmişti. — Şimdi tam karşıtına gereksinimimiz var görünmektedir; anlam dünyasal olanda öylesine sıkı sıkıya kök salmıştır ki, onu oradan yükseltmek eşit ölçüde güç gerektirir. Tin kendini öylesine yoksul gösterir ki, çölde salt bir yudum su ardındaki gezgin gibi, dirilmek için genelde tanrısaldan bir damla duygunun özlemine çekiyor gibi görünür. Tine bunun bile yeterli olmasından yitirdiğinin büyüklüğünü ölçebiliriz.

9. Almadaki bu tok gözlülük ya da vermedeki eli sıkılık Bilime yakışmaz. Kim ki salt içsel yücelme arar, kim ki belirli-varlığının ve düşüncesinin dünyasal türülülüğünü sis içine bürür ve bu belirsiz tanrısallığın belirsiz hazzını ister, tüm bunları bulmak için dilediği yere bakabilir; coşku içinde kendinden geçmek ve şişinmek için gerekeni kolayca bulacaktır. Oysa felsefe yüceltici olmayı istemekten sakınmalıdır.

10. Herşey bir yana, Bilimi yadsıyan bu tokgözlülük böyle bir coşku ve bulanıklığın Bilime üstün olduğunu ileri sürmemelidir. Bu peygamberce konuşma tam orta noktada ve derinde durduğunu sanır, belirliliğe (*Horos*) küçümseyerek bakar, ve kendini Kavram ve zorunluktan bile bile uzak tutar, tıpkı yalnızca sorumlukta evinde olan o derin-düşünceden olduğu gibi. Ama nasıl boş bir genişlik varsa, yine öyle boş bir derinlik vardır; nasıl sonsuz bir türülülüğe bu türülülüğü birarada tutan kuvvet olmaksızın dökülen tözün bir uzamı varsa, yine öyle içerikten yoksun bir yeğlilik vardır ki, yayılmaksızın kendini tutan katıksız kuvvet olarak, yüzeysellik ile aynıdır. Tinin kuvveti ancak belirişi denli büyüktür; derinliği ancak kendi açınımında kendini yayararak yitirmeyi göze alacağı denli derindir. Dahası, kavramsal olmayan bu tözsel bilgi ‘kendi’nin özgünlüğünü öze gömmüş olduğunu ve doğru ve kutsal bir yolda felsefe yaptığını öne sürdüğü zaman, Tanrıya bağlı olmak yerine, ölçü ve belirlenimi teperek, tersine kimi kez kendi içinde içeriğin olumsuzluğuna, kimi kez de kendi özencine engel olmadığını kendinden gizler. — Bu kafalar kendilerini tözün başıboş mayalanışına bıraktıklarında, sanırlar ki özbilinci örterek ve anlaktan vazgeçerek Tanrının sevdiklerinden olmuşlardır — sevgili kullar ki, Tanrı bilgeliği onlara uykuda verir;* böylece gerçekte uykuda aldıkları ve doğurdıkları da düşlerden başka birşey değildir.

11. Bundan başka, çağımızın bir doğuş ve yeni bir döneme geçiş çağı olduğunu görmek zor değildir. Tin şimdiye değin içinde varolduğu ve imgelediği dünya ile bozuşmuştur ve onu geçmişe gömme düşüncesini taşımaktadır: Bundan böyle kendi dönüşümünün emeği içindedir. Hiç kuşkusuz hiçbir zaman dingin kalmamış, tersine her zaman ilerleyen devimi kavramıştır. Ama nasıl çocukta uzun dingin bir beslenmeden sonraki ilk saluk o salt nicel gelişimin dereceliliğini kırarsa — nitel bir sıçrama, ve çocuk şimdi doğmuştur —, oluş sürecindeki Tin de öyle ağır ağır ve usul usul yeni şekline doğru olgunlaşır, önceki *dünyasının*

*[Mezmurlar’a, 127:2, bir anıştırma.]

yapısını parça parça çözer, ve bunun sarsıntısı tek tük belirtilerde sezilir; kurulu düzende yayılan kayıtsızlık ve can sıkıntısı, bir bilinmeyen belirsiz önsezisi, — bunlar yaklaşan değişimin müjdelidir. Bütünün yüzünü değiştirmeyen bu dereceli ufalanış bir gündoğuşu ile kesilir ki, bir şimşek gibi birdenbire yeni dünyanın biçim ve yapısını aydınlatır.

12. Ama bu yeni dünya tıpkı yeni doğmuş bir çocuk gibi eksiksiz bir edimsellikten yoksundur; ve bunu gözden kaçırmamak özseidir. İlk sahneye çıkış yalnızca dolaysızlığı ya da Kavramıdır. Bir yapı temeli atıldığında nasıl bitmemişse, bütünün erişilen Kavramı da yine öyle bütünün kendisi değildir. Bir meşeyi gövdesinin gücünde ve dallarının yayılımı ile yapraklanışının kütleinde görmeyi isterken, bunun yerine bir palamut tanesinin gösterilmesi hoşumuza gitmez. Yine böyle, Bilim, bir Tin dünyasının tacı, başlangıcında eksiksiz değildir. Yeni tinin başlangıcı çeşitli kültür biçimlerindeki yaygın bir devrimin ürünü, dolaşık ve çapraşık bir yolun ve o denli karışık çaba ve uğraşın ödülüdür. [Zamansal] ardışıklığından olduğu gibi uzamından da kendi içine geri dönmüş olan bütün, ve bu bütünün oluş sürecini tamamlamış *yalın Kavramıdır*. Bu yalın bütünün edimselliği ise kıpırlara dönüşmüş şekillenmelerin kendilerini yeni baştan, ama bu kez yeni öğelerinde, ortaya çıkmış olan yeni anlamda geliştirmelerinden ve şekillendirmelerinden oluşur.

13. Bir yandan yeni dünyanın ilk görüngüsü ilkin yalnızca *yalınlığı* içinde örtülü bütün ya da bu bütünün genel temeli iken, öte yandan önceki belirli-varlığın varıllığı henüz bilinç için belleklerde bulunur. Bilinç yeni görünen şekilde içeriğin yayılım ve tikelleşmesini bulamaz; ve daha da ötesi, ayrımların güvenle belirlenerek değişmez ilişkileri içinde düzenlendikleri biçimin işlenişinin yokluğunu duyar. Bu işleniş olmaksızın Bilim evrensel *anlaşırlıktan* yoksundur ve bir kaç bireyin içrek iyeliği olma görünüşünü taşır; *içrek bir iyelik*, çünkü ilkin yalnızca Kavramında ya da İçinde bulunur; *birkaç birey*, çünkü yayılmamış görüngüsü belirli-varlığını bireysel kılar. Ancak tümüyle belirli olan aynı zamanda dışrak ve kavranabilir, öğrenilebilir ve herkesin iyeliğinde olma olanağını sunar. Bilimin anlaşılır biçimi herkese sunulan ve herkes için eşit kılınmış olan yoldur, ve anlama yoluyla ussal bilgiye erişmek Bilime yaklaşan bilincin haklı istemidir; çünkü anlama düşünmedir, genel olarak arı Bendir; ve anlaşılabilir olan önceden tanıdık olandır, Bilimde ve bilimsel-olmayan bilinçte ortak olandır, ve ikincinin birinciye dolaysız girişinin aracısıdır.

14. Daha başlangıcında olan Bilim henüz ne ayrıntıların tamamlanışına, ne de biçim eksiksizliğine ulaştığı için eleştiriye açıktır. Ama bu eleştiri eğer Bilimin özüne vurmaya yönelirse haksız olacaktır, tıpkı o daha ileri gelişme istemini tanınamayı istemenin onaylanamaz olması gibi. Bu evreler arasındaki karşıtlık bilimsel kültürün şimdi çözmeye çalıştığı ve henüz gerektiği gibi anlamadığı başlıca düğüm olarak görünür. Bir yan gereçlerinin varıllığı ve anlaşılabilirliği ile övünürken, öteki yan en azından bunları küçümser ve dolaysız ussallığı ve tanrısallığı ile övünür. İlk yan yalnızca gerçeğin gücü ile ya da ötekinin gürtültücülüğü ile suskunluğa getirilmiş ve olgunun temelleri açısından kendini yenilmiş duysa bile, gene de o istemler açısından doymuş değildir; çünkü bunlar aklanmış, ama yerine getirilmemişlerdir. Suskunluğunun yarısı karşıtının utkusuna, öteki

yarısı da çoğunlukla yerine getirilmeyen sözlerle biteviye uyandırılan bir bekleyişin sonucundaki can sıkıntısı ve ilgisizliğe bağlıdır.

15. Öteki yan içerik açısından büyük bir genişlik bulmayı hiç kuşkusuz kendisi için zaman zaman yeterince kolaylaştırır. Topraklarına önceden tanıdıkları ve düzenlenmiş bir yığın gereci çekerler, ve özellikle tuhaflık ve ilginçlik üzerinde yoğunlaştıkları için, bilimsel bilginin önceden kapsamına almış olduğu geri kalan herşeye iye, ve aynı zamanda da henüz düzensiz olana egemen oldukları izlenimini verirler; böylece herşey saltık İdeaya boyun eğmiş gibi, ve o da bu nedenle herşeyde tanınmış, ve genişlemiş bir Bilime olgunlaşmış görünür. Oysa daha yakından bakıldığında bu genişlemenin bir ve aynı ilkenin kendiliğinden değişik şekiller almısıyla ortaya çıkmadığı, tersine yalnızca türlü gereçlere dışsal olarak uygulanan ve böylece can sıkıcı bir türlülük görünüşünü kazanan bir ve aynı formülün şekilsiz yinelenişi olduğu görülür. Kendi için hiç kuşkusuz gerçek olan İdea gerçekte her zaman başlangıcında kalır, eğer gelişmesi aynı formülün böyle bir yinelenişinden başka hiçbirşey kapsamıyorsa. Devimsiz bir biçim bilen özne tarafından ortadaki herhangi birşeye dolandırıldığında ve gereç bu dilgin öğeye dışarıdan daldırıldığında, bu içerik üzerine keyfi bir düşünce yapıntısından daha ötesi değildir, ve gerekenin yerine getirilişi, yani şekillerin kendiliğinden kaynaklanan varsılığı ve kendi kendilerini belirleyen ayrımları olmaktan çok uzaktır. Bu, tersine, tek-renkli bir biçimciliktir ki yalnızca gerecin ayrımlaşmasına, ve hiç kuşkusuz bunun önceden hazır ve tanıdık olması yoluyla varır.

16. Gene de bu biçimcilik bu tekdüzeliğin ve soyut evrenselliğin Saltık olduklarını ileri sürer; ve diretir ki, kendisi ile doyum bulmamış olmak saltık görüş açısına egemen olmaya ve ona sıkıca sarılmaya yeteneksizliktir. Bir zamanlar bir tasarımı çürütmek için birşeyi başka bir yolda tasarımlamak gibi boş bir olanak yeterliydi, ve bu yalın olanak, bu genel düşünce, edimsel bilmenin bütün bir olumlu değerini de taşırdı; benzer olarak, bugünlerde bu edimsel olmayan biçimdeki evrensel İdeaya tüm değer yüklediğini, ve ayrımlı ve belirli herşeyin çözümlenmesinin, ya da daha doğrusu onları daha öteye gelişmeksizin ve kendilerinde kendilerini aklamaksızın dipsiz bir boşluğa atmanın kurgul irdeleme yolu diye alındığını görürüz. Herhangi bir belirli-varlığı *Saltıkta* olduğu gibi irdelemek, bu görüşe göre, ondan şimdi hiç kuşkusuz belirli birşey gibi söz edilmiş olmasına karşın, gene de *Saltıkta*, $A = A'$ da, onun olmadığını, çünkü orada herşeyin bir olduğunu söylemekten ötesi değildir. Bu bir parça bilgiyi, yani *Saltıkta* herşeyin aynı olduğunu, ayrımlaşmış ve tamamlanmış ya da bu tamamlanışı arayan ve isteyen bilginin karşısına koymak, ya da kendi *Saltığını*, söylenegeldiği gibi, içinde tüm ineklerin kara olduğu gece diye yutturmak — bu, bilgideki boşluktan gelen saflıktır. — Yakın zamanlar felsefesinin suçlamış ve kötölemiş olduğu, ama kendini felsefenin kendisinde yeniden yaratmış olan biçimcilik, yetersizliği tanınmış ve duyulmuş olsa bile, saltık edimselliğin bilgisi kendi doğası üzerine eksiksiz bir duruluk kazanıncaya dek Bilimden kalkmayacaktır. — Bir düşüncenin genel olarak sunulduğu onu doğrulaması çabasını öncelendiği zaman bu çabayı anlamayı kolaylaştırıyorsa, onu burada kabaca göstermek yararlı olabilir ve aynı zamanda bu fırsatla felsefi bilme için bir engel olan kimi biçim alışkanlıkları da uzaklaştırılabilir.

17. Benim görüşüme göre — ki ancak dizgenin kendisinin açıklanışı ile aklanabilir — herşey Gerçeği yalnızca *Töz* olarak değil, ama o denli de *Özne* olarak kavramaya ve anlatmaya dayanır. Aynı zamanda belirtmek gerek ki, tözsellik evrenseli ya da *bilmenin dolaysızlığının* kendisini de tıpkı bilme için *varlık* ya da dolaysızlık gibi kendi içinde kapsar. — Tanrıyı biricik *Töz* olarak kavrayış bu belirlemenin açığa vurulduğu çağı sarstığı zaman, bunun nedeni bir yandan bu tanımda özbilincin yalnızca yitip gitmiş ve saklanmamış olduğunun içgüdüsel bilinişi idi; öte yandan düşünme olarak düşünmeye, e.d. genelde *evrenselliğe* sarılan karşıt görüş aynı yalınlık ya da ayırılmamış, devinmemiş tözselliktir; ve, üçüncü olarak, düşünce kendini *Tözün* varlığı ile birleştirir ve dolaysızlığı ya da sezgiyi düşünme olarak görürse, soru henüz bu anlksal sezgi acaba yine durgun yalınlığa geri düşmeyecek midir ve edimselliğin kendisini edimsel olmayan bir kipte betimlemeyecek midir biçiminde kalır.

18. Dahası, dirimli *Töz* varlıktır ki, gerçekte *Öznedir*, ya da yine aynı şey, gerçekte edimseldir, ama ancak kendi-kendini-koyma devimi ya da kendini kendi ile başkalaştırma dolaylılığı olduğu sürece. Bu *Töz*, *Özne* olarak, arı *yalın olumsuzluktur*, ve tam bu nedenle yalının ikiye ayrılışıdır; ya da karşıtlık kuran eşlenmedir ki, yine bu ilgisiz türülülüğün ve bunun karşıtlığının olumsuzlanmasıdır: Salt bu kendini *yeniden kuran* özdeşlik ya da başkalkta kendi içine yansıma — genel olarak *kökensel* ya da *dolaysız* birlik değil — Gerçektir. Gerçek kendi kendisinin oluş sürecidir, dairedir ki, ereğini amacı olarak varsayar ve başlangıcı olarak taşır ve salt yerine getirilmesi ve ereği yoluyla edimseldir.

19. Böylece Tanrının yaşamından ve tanrısal bilgiden hiç kuşkusuz Sevginin kendi kendisi ile bir oyunu olarak söz edilebilir; ama eğer bu düşünce ağırbaşlılık, acı, dayanç ve olumsuzun emeğinden yoksunsa, yüceltmeye, giderek yavanlığa dek düşer. O yaşam *kendinde* hiç kuşkusuz duru bir kendine özdeşlik ve birliktir ki, başkalkığı ve yabancılaşmayı ve bu yabancılaşmayı yenmeyi önemsemmez. Ama bu *Kendinde* soyut evrenselliktir ki, onda tanrısal yaşamın doğası, *kendi için olmak*, ve böylece genel olarak biçimin öz-devimi, göz önüne alınmazlar. Eğer Biçimin *Öz* ile aynı olduğu söylenirse, o zaman bilmenin *Kendinde* ya da *Öz* ile yetindiğini ve Biçimi ise bir yana bırakabileceğini sanmak, saltık ilkenin ya da saltık sezginin birincinin yerine getirilmesini ya da ikincinin açınımmı gereksizleştirdiğini sanmak açıkça bir yanlış anlama olacaktır. Tam olarak biçimin öze özün kendine olduğu ölçüde özsel olması nedeniyle tanrısal öz yalnızca öz olarak, e.d. dolaysız *töz* ya da tanrısalın arı öz-sezgisini olarak değil, ama o denli de *biçim* olarak, ve açınımmış biçimin bütün bir varsıllığı içinde kavranacak ve anlatılacaktır; o ancak bu yolda edimsel birşey olarak kavranır ve anlatılır.

20. Gerçek bütündür. Bütün ise ancak kendi açınımmı yoluyla kendini tamamlayan özdür. Saltık üzerine söylenmesi gereken onun özsel olarak *sonuç* olduğu, gerçekte ne ise ancak *Erekte* o olduğudur; ve doğası, e.d. edimsel, özne, ve kendisinin kendiliğinden oluş süreci olmak tam olarak bunda yatar. Saltığın özünde bir sonuç olarak kavranması gerektiği ne denli çelişkili görünse de, biraz düşünüp taşınmak bu çelişki görünüşünü doğru bir yere oturtmaya yetecektir. Başlangıç, İlke ya da Saltık, ilk olarak ve dolaysızca bildirildiğinde, salt bir evrenseldir. Nasıl '*tüm hayvanlar*' dediğimde bu sözcük bir zoolojinin yerini

alamıyorsa, ‘Tanrısal,’ ‘Saltık,’ ‘İlksiz-Sonsuz’ vb. gibi sözcüklerin de onlarda kapsananları anlatmadıkları eşit ölçüde açıktır; ve gerçekte ancak böyle sözcükler sezgiyi dolaysız birşey olarak anlatırlar. Böyle bir sözcükten daha öte birşey, salt bir önermeye geçiş bile, geri alınması gereken bir *başkalaşmayı* kapsar ve bir dolaylılıktır. Oysa işte tiksintiyle yadsınan da budur, sanki dolaylılıktan yalnızca onun saltık birşey olmadığını ve Saltıkta hiç bulunmadığını söylemekten daha çoğu yapıldığında saltık bilgi bir yana atılıyormuş gibi.

21. Ama bu tiksinti gerçekte dolaylılığın ve saltık bilginin kendisinin doğalarını tanımamaktan kaynaklanır. Çünkü dolaylılık öz-devimli kendine-özdeşlikten başka birşey değildir, ya da kendi içine yansıma, kendi-için-varolan Ben kısıpı, arı olumsuzluk ya da, eğer arı soyutluğuna indirgenirse, *yalın Oluştur*. Ben ya da oluş olarak oluş, bu dolaylılık yalınlığı yüzünden sözcüğün tam anlamıyla oluş sürecindeki dolaysızlık ve dolaysızlığın kendisidir. — Bu nedenle, eğer yansıma Gerçeklikten dışlanır ve Saltığın olumlu bir kısıpı olarak kavranmazsa Us yanlış anlaşılabilir olur. Gerçeği sonuç yapan, ama onun oluş süreci ile sonuç arasındaki bu karşıtlığı da ortadan kaldıran yansımadır, çünkü bu oluş eşit ölçüde yalındır ve buna göre Gerçeğin kendini sonuçta *yalın* olarak gösteren biçiminden ayrı değildir; oluş daha çok yalınlığa tam bu geri-dönmüştür. — Embriyo *kendinde* hiç kuşkusuz bir insan iken, gene de *kendi için* böyle değildir; ancak kendini *kendinde* ne ise o *yapmış* olan eğitilmiş Us olarak kendi için insandır. İlkin bu onun edimselliğidir. Oysa bu sonucun kendisi yalın dolaysızlıktır, çünkü özbilinçli özgürlüktür ki, kendi içinde dingindir ve karşıtlığı bir yana koyup orada bırakmamış, tersine onunla uzlaşmıştır.

22. Söylenmiş olanlar Usun *ereksel etkinlik* olduğu söylenerek de anlatılabilir. Sözde bir Doğanın yanlış tanınmış düşüncenin üzerine yükseltilmesi, ve herşeyden önce dışsal erekselliğin yadsınması genel olarak *Erek* biçiminin saygınlığına gölge düşürmüştür. Gene de, *Aristoteles*’in de Doğayı ereksel etkinlik olarak tanımladığı anlamda, erek dolaysız ve *dingin* olmandır, devimsizdir ki *öz-devimlidir*, ve böylece *Öznedir*. Onun devinme kuvveti, soyut olarak alındığında, *kendi-için-varlık* ya da arı olumsuzluktur. Sonuç başlangıç olanı ayırır, çünkü *başlangıç erektir*; ya da, edimsel olan kendi Kavramı ile aynıdır, çünkü dolaysız olan, erek olarak, ‘kendi’yi ya da arı edimselliği kendi içinde taşır. Yerine getirilmiş erek ya da varolan edimsel ise devim ve açılmış ‘oluş’tur; ama tam olarak bu dinginliksizlik ‘kendi’dir; ve ‘kendi’ başlangıcın o dolaysızlık ve yalınlığı gibidir, çünkü sonuçtur, kendi içine geri dönmüş olmandır, — kendi içine geri dönmüş olan ise tam olarak ‘kendi’dir ve ‘kendi’ kendi ile bağıntılı özdeşlik ve yalınlıktır.

23. Saltığı *Özne* olarak tasarımı gereksinimi şu önermelerde anlatım bulur: *Tanrı* ilksiz-sonsuz olmandır, ya da ahlaksal dünya düzenidir, ya da sevgidir vb. Böyle önermelerde Gerçek doğrudan doğruya *Özne* olarak koyulur, ama kendini kendi içine yansıtan devimi olarak sunulmaz. Böyle bir önermede ‘*Tanrı*’ sözcüğü ile başlanır. Bu kendi başına anlamsız bir ses, salt bir addır; *ne olduğunu* yalnızca yüklem söyler, Onun içeriği ve anlamı odur; boş başlangıç salt bu sonda edimsel bilgi olur. Bu böyleyken niçin yalnızca ilksiz-sonsuz olandan, ahlaksal dünya düzeninden vb., ya da eskilerin yaptıkları gibi, ‘Varlık,’ ‘Bir’ ve

benzeri arı Kavramlardan, kısaca, *anlamsız* sesi eklemeksizin de anlam veren den söz edilmesin? Oysa tam olarak bu sözcük ile koyulanan bir varlık, bir öz, genelde bir evrensel değil, ama daha çok kendi içine yansımış birşey, bir Özne olduğu imlenir. Ama aynı zamanda bu yalnızca öncelenir. Özne durağan bir nokta olarak alınır, yüklemeler ona destekleri olarak özneyi bilene ait bir devim yoluyla bağlanır, ve devim noktanın kendine ait görülmez; gene de ancak bu devim yoluyla içerik Özne olarak sunulabilir. Bu devim öyle bir yolda oluşur ki, durağan noktaya ait olamaz; gene de, o nokta varsayıldıktan sonra devim başka türlü oluşamaz, yalnızca dışsal olabilir. ‘Saltık Öznedir’ incelemesi öyleyse bu Kavramın yalnızca edimselliği olmamakla kalmaz, ama giderek edimselliği olanaksız kılar; çünkü inceleme Özneyi dingin bir nokta olarak koyar, oysa edimsellik öz-devimdir.

24. Bu söylenenlerden çıkan çeşitli sonuçlar arasında şu özellikle vurgulanabilir: Bilgi ancak Bilim olarak ya da *dizge* olarak edimseldir ve ancak öyle sunulabilir; ve dahası, felsefenin temel denilen herhangi bir önerme ya da ilkesi, eğer doğru ise, salt bir ilke olduğu ölçüde, yanlıştır da. — Bu nedenle onu çürütmek kolaydır. Çürütme eksikliğinin gösterilmesinden oluşur; eksiktir, çünkü yalnızca evrensel ya da ilkedir, başlangıçtır. Eğer çürütme köklü ise, ilkenin kendisinden alınmış ve geliştirilmiştir, karşıt inancalar ve dışarıdan gelen raslantısal düşünceler yoluyla yerine getirilmiş değildir. Çürütme öyleyse özünde ilkenin gelişmesi ve böylece eksikliğinin giderilmesi olacaktır, eğer onun yalnızca *olumsuz* eylemini dikkate alma, ve ilerleyiş ve sonucunun *olumlu* yanlarının da bilincinde olmama gibi bir yanlışlığa düşmemişse. — Başlangıcın gerçekten *olumlu* yerine getirilişi aynı zamanda tersine o denli de ona karşı, yani onun tek-yanlı biçimine, ilkin *dolaysız* ya da *erek* olmasına karşı olumsuz bir tutumdur. Öyleyse onu benzer olarak dizgenin *temelini* oluşturan ilkenin çürütülmesi olarak almak da olanaklıdır; ama onu dizgenin *temeli* ya da ilkesi gerçekte onun yalnızca *başlangıcıdır* gibi bir tanıtlama olarak görmek daha doğrudur.

25. Gerçeğin yalnızca dizge olarak edimsel olduğu ya da Tözün özsel olarak Özne olduğu Saltığı *Tin* olarak bildiren düşüncede anlatılır ki, en yüce Kavramdır ve çağa ve onun dinine aittir. Yalnızca tinsel olan *edimsel* olandır, öz ya da *kendinde-varolandır*, — kendisi ile *ilişkide* ve *belirli* olandır, *başkası-olma* ve *kendi-için-olmadır* — ve bu belirlilikte ya da kendi-dışında-olmada kendi içinde kalandır; ya da *kendinde ve kendi içindedir*. — Ama bu kendinde-ve-kendi-için-varlık ilkin salt bizim için ya da *kendindedir*, tinsel *Tözdür*. *Kendi için* de bu olmalıdır, tinsel bilginin ve kendisinin *Tin* olarak bilginin olmalı, e.d. kendine bir *nesne*, ama o denli de dolaysız ve ortadan kaldırılmış, kendi içine yansımış bir nesne olmalıdır. Salt bizim için *kendi içindedir*, ama ancak tinsel içeriği kendisi tarafından üretilmişse; oysa eğer kendisi için de kendi içine, bu kendini-üretme, arı Kavram, onun için aynı zamanda içinde belirli-varlığını taşıdığı nesnel öğedir, ve bu kipte, kendi için belirli-varlığında, kendi içine yansımış nesnedir. — Böyle kendini *Tin* olarak bilecek denli gelişmiş *Tin Bilimdir*. Bilim onun edimselliği ve onun kendine kendi ögesi içinde kurduğu ilkedir.

26. Saltık başkalkta *arı* kendini-bilme, bu *genelde* Ether Bilimin zemini ve toprağı ya da *genel olarak bilgidir*. Felsefenin başlangıcı bilincin kendisinin bu

öğede bulunması varsayımında ya da isteminde bulunur. Ama bu öğenin kendisi eksiksizlik ve saydamlığını ancak kendi oluş devimi yoluyla kazanır. Yine, bu öğe yalın dolaysızlık biçimini taşıyan *evrensel* olarak arı tinselliktir; böyle olarak *varoluş* taşıyan bu yalınlık [bilimin] toprağıdır, yalnızca Tinde varolan düşünmedir. Bu öğe, Tinin bu dolaysızlığı, Tinin genelde tözsel yanı olduğu için, *aydınlatılmış öz*dür, kendisi yalın olan, kendi için genelde dolaysızlık olan yansımadır, kendi içine yansıma olan *varlıktır*. Bilim kendi açısından özbilinçten onun Bilim ile ve Bilim içinde yaşayabilmesi ve yaşaması için kendini bu Ethere yükseltmiş olmasını ister. Evrik olarak, birey Bilimin en azından ona bu bakış açısına götüren merdiveni sağlamasını, ona onun kendisinde bu bakış açısını göstermesini isteme hakkını taşır. Hakkı saltık bağımsızlığına dayanır ve bu bağımsızlığa bilgisinin her evresinde iye olduğunu bilir; çünkü bunların her birinde — Bilim tarafından tanınmış olsun ya da olmasın, ve içerik ne olursa olsun — birey saltık biçimdir, e.d. kendi kendisinin *dolaysız pekinliğidir*, ve eğer şu anlatım yeğlenirse, öyleyse koşulsuz *varlıktır*. Nesnel şeyleri kendisine karşı karşıya olarak ve kendini onlara karşı karşıya olarak bilen bilincin bakış açısı Bilim için onun bakış açısının *başkası* olarak geçerlidir, öyle ki bilincin kendini kendisinde bildiği yerde Bilim Tinin yitişini görür; buna karşı, Bilimin öğesi bilinç için öte-yanda, bundan böyle onun orada kendi kendisine iye olamayacağı denli uzaktadır. Bu iki durumdan her biri öteki için Gerçeğin evrilmesi olarak görünür. Doğal bilincin kendini doğrudan doğruya Bilime bırakması ne tarafından itildiğini bilmeksizin bir kez de kafa üzerinde yürümek için yaptığı bir denemedir; bu alışılmadık duruşu olarak onda devinmeye zorlanmak onun kendisine yapması beklenen bir zorbalıktır ki onu hazırlıksız yakalar ve görünürde hiçbir gereği yoktur. — Bilim kendinde ne olmayı isterse istesin, dolaysız öz-bilinç ile ilişkide kendini ona karşı tersine duran birşey olarak gösterir; ya da, bu özbilinç kendi kendisinin pekinliğinde kendi edimsellik ilkesini bulduğu için, Bilim ona edimsel olmayan bir biçimde görünür, çünkü özbilinç kendi için Bilimin dışındadır. Bilim buna göre bu öz-pekinlik öğesini kendisi ile birleştirmeli ya da daha doğrusu bu öğenin, ve nasıl, kendisine ait olduğunu göstermelidir. Bilim bu edimsellikten yoksun oldukça ancak bir *'kendinde'* olarak içeriktir, şimdilik henüz bir *İç* olan *amaçtır*; henüz Tin değil, ama yalnızca tinsel Tözdür. Bu *'kendinde'* kendini dışlaştırmalı ve *kendi için* olmalıdır; bu yalnızca şu demektir: Özbilinci kendisi ile bir olarak koymalıdır.

27. *Genel olarak Bilimin* ya da *bilginin* bu oluş sürecidir ki bu Tinin *Görüngübilimi* tarafından betimlenir. İlk evresindeki bilgi, ya da *dolaysız Tin* tinsel olmayandır, *duygusal bilinçtir*. Gerçek bilgi olmak ya da Bilimin öğesini — ki Bilimin arı Kavramının kendisidir — üretebilmek için, önünde emeği ile geçmesi gereken uzun bir yol vardır. Bu oluş süreci, kendilerini bu süreçte gösteren içerik ve şekillerinde görüneceği gibi, bilimsel olmayan bilincin Bilime getirilişinden ilk anda anlaşılacak şey olmayacaktır; ayrıca Bilimin temellendirilişinden de başka birşey olacaktır; ne de pistolden çıkar gibi saltık bilgi ile dolaysızca başlayan ve öteki bakış açıları ile onlara aldırmadığını bildirerek şimdiden işini görmüş olan duygusal bir coşku olacaktır.

28. Bireyi eğitilmemiş bakış açısından bilgiye taşıma görevinin evrensel

anlamında görülmesi, ve evrensel bireyin, özbilinçli Tinin, eğitimi içinde irdelenmesi gerekirdi. — İki arasında ilişkiye gelince, her kıpı, somut bir biçim ve kendine özgü bir şekil kazanırken, kendini evrensel bireyde gösterir. Tikel birey tamamlanmamış Tindir, bütün belirli-varlığında *tek bir* belirliliğin egemen olduğu ve ötekilerin ancak silik boyutlarda buldukları somut bir şekildir. Bir başkasından daha yüksekte duran bir Tinde alt somut belirli-varlık göze çarpmayan sönük bir kıpıya indirgenmiştir; daha önce olgunun kendisi olmuş olan şimdi salt bir izdir; şekli örtülmüş ve yalın bir gölge olmuştur. Tözü daha yüksekte duran Tin olan birey bu geçmiş tıpkı daha yüksek bir bilimi üzerine alan birinin özümseyeli çok olduğu hazırlık bilgilerini onların içeriğini anımsamak için bir kez daha taraması gibi hızla geçer; onların anılarını geri çağırır; ama ilgisini onlar üzerinde tutmaksızın. Birey içerik açısından da evrensel Tinin eğitim basamakları içinden geçmelidir, ama Tinin şimdiden arkada bırakmış olduğu şekiller olarak, işlenmiş ve düzeltilmiş bir yolun basamakları olarak; böylece, görürüz ki, bilme açısından önceki çağlarda insanların olgun kafalarını uğraştıran şeyler çocukluk çağının bilgilerine, alıştırmalarına ve giderek oyunlarına indirgenmiştir; ve çocuğun pedagojik ilerlemesinde sanki silüette çizili dünya kültür tarihini tanıyabiliriz. Bu geçmiş belirli-varlık, bireyin Tözünü ve böylece onun ona dışsal görünen örgensiz doğasını oluşturan evrensel Tinin şimdiden kazanılmış iyeliğidir. — Bu açıdan eğitim, birey yanından bakıldığında, onun bu bulunanı kazanmasından, örgensel olmayan doğasını sindirmesinden ve kendi iyeliğine almasından oluşur. Ama, Töz olarak evrensel Tin yanından bakıldığında, bu onun kendine özbilincini vermesinden, oluş sürecini ve kendi içine yansımaları üretmesinden başka birşey değildir.

29. Bilim bu eğitsel devimi hem tüm ayrıntıları ve zorunluğu içinde, hem de daha şimdiden Tinin bir kıpısına ve iyeliğine indirgenmiş birşey olarak şekillenmesi içinde ortaya koyar. Hedef Tinin bilmenin ne olduğuna ilişkin içgörüsüdür. Dayançsızlık olanaksız, yani hedefe araç olmaksızın ulaşmayı ister. Bir yandan bu yolun *uzunluğuna* dayanmalıdır, çünkü her kıpı zorunludur; — öte yandan her kıpıda *eyleşmelidir*, çünkü her birinin kendisi bir bireysel bütün şekildir ve, belirliliği bütün ya da somut birşey olarak görüldüğü, ya da bütün bu belirlenimin özgünlüğü içinde görüldüğü ölçüde, yalnızca saltık olarak irdelenmelidir. — Bireyin Tözü, Dünya-Tininin kendisi bu biçimlerden uzun bir zaman erimi içinde geçme, ve içinde her bir biçimde o biçimin yetenekli olduğu bütün içeriğini yoğurduğu dünya tarihinin muazzam emeğini üstlenme dayancını taşımış olduğu için, ve kendisinin bilincine daha az bir çaba ile erişemeyeceği için, birey hiç kuşkusuz olgunun doğası yüzünden bundan daha azı ile kendi Tözünü kavrayamaz; gene de aynı zamanda sıkıntısı daha azdır, çünkü *kendinde* bu başarmıştır, içerik daha şimdiden olanağa indirgenmiş edimsellik, yenilmiş dolaysızlıktır, somut şekiller bundan böyle kısaltmalarına, yalın düşünce-belirlenimlerine indirgenmiştir. Daha şimdiden *düşünülmüş* birşey olarak, içerik Tözün *iyeliğidir*; bundan böyle *kendinde-varlık* biçimindeki belirli-varlık değil, ama ne salt kökensel ne de belirli-varlığa batmış olmayan, tersine daha şimdiden *anımsanan 'kendinde'* dir ki, *kendi-için-varlık* biçimine çevrilecektir. Bunun nasıl yapıldığını daha yakından görelim.

30. Bu devimi burada aldığımız bakış açısından bütün ile ilgili olarak bundan böyle gerekli olmayan şey belirli-varlığın ortadan kaldırılmasıdır; henüz yapılması gereken ve en yüksek kültürel dönüşümü gerektiren şey ise biçimlerin *sunulması* ve onlarla *tanışmaktır*. Töze geri alınan belirli-varlık o ilk olumsuzlama yoluyla yalnızca *dolaysız* olarak ‘kendi’nin ögesine aktarılmıştır; bu nedenle ‘kendi’nin kazandığı bu iyelik, tıpkı belirli-varlığın kendisi gibi, henüz o aynı kavranmayan dolaysızlık, devimsiz ilgisizlik karakterini taşır; belirli-varlık böylece yalnızca *tasarıma* geçmiştir. — Aynı zamanda böylece *tanıdık* birşeydir, belirli olarak varolan Tinin onunla işi bitmiş, bu nedenle bundan böyle ondaki etkinlik ve ilgisini kesmiştir. Belirli-varlığın işini bitiren etkinliğin kendisi yalnızca tikel ve kendini kavramayan Tinin devimi iken, buna karşın bilgi böylece ortaya çıkan tasarıma, bu tanışıklığa yönelir; bilgi *evrensel* ‘kendi’nin edimi ve *düşünmenin* ilgisidir.

31. Genel olarak tanınan *tanınan* olduğu için *bilinen* değildir. Bilmede birşeyi tanıdık olarak varsaymak ve bu nedenle onu kabul etmek kendini ve başkalarını aldatmanın en genel yoludur; tüm ileri geri konuşması ile bu tür bilme hiçbir yere varamaz, ve niçin böyledir bilmez. Özne ve Nesne, Tanrı, Doğa, Anlak, Duyarlık vb. eleştirilmeksizin tanıdık ve geçerli şeyler olarak temel alınır, başlangıç ve geri dönüş için durağan noktalar yapılırlar. Bunlar devimsiz kalırcan, devim onların arasında ileri geri gider, ve bu nedenle ancak yüzeylerinde kalır. Böylece ayrımsama ve sınama da bu noktalar üzerine söylenenin herkesin kendi tasarımında da bulunup bulunmadığını, ona öyle görünüp görünmediğini ve tanıdık olup olmadığını görmekten oluşur.

32. Bir tasarımı *çözümleme*, bir zamanlar yapıldığı gibi, onun tanışıklık biçiminin ortadan kaldırılmasından başka birşey değildir. Bir tasarımı kökensele öğelerine ayırıştırmak onun kıpılarına geri dönmektir ki, bunlar en azından verilen tasarımın biçimini taşımaz, ama daha çok ‘kendi’nin dolaysız iyeliğini oluştururlar. Bu *çözümleme*, hiç kuşkusuz, ancak kendileri tanıdık, katı ve dingin belirlenimler olan *düşüncelere* varır. Oysa bu *ayrılmışın*, edimsel-olmayanın kendisi özsel bir kıpıdır; çünkü somut yalnızca kendini böldüğü ve edimsel olmayan birşey yaptığı için öz-devimlidir. Ayırma etkinliği *Anlağın* kuvveti ve işidir, — Anlak ki, güçlerin en şaşırtıcısı ve en büyüğü, ya da daha doğrusu saltık güçtür. Kendi içinde kapanıp kalan ve Töz olarak kıpırlarını barındıran çember dolaysız ve bu nedenle şaşırtıcı olmayan ilişkidir. Oysa kendini çevreleyenden kopmuş genelde ilinekselin, bağlı olanın ve salt başkaları ile bağlantısı içinde edimsel olanın kendine özgü bir belirli-varlık ve ayrı bir özgürlük kazanması — bu olumsuzun muazzam gücüdür; düşüncenin, arı Benin erkesidir. Ölüm, eğer o edimsel-olmamayı böyle adlandırmak istersek, en korkunç olandır, ve ölüyü sıkıca tutmak kuvvetlerin en büyüğünü gerektirir. Kuvvetsiz Güzellik ondan yapamayacağını istediği için Anlaktan nefret eder. Ama ölümden korkan ve kendini yıkımla lekelenmemiş tutan yaşam değil, tersine ona dayanan ve onda kendini koruyan yaşam Tinin yaşamıdır. Tin gerçekliğini yalnızca saltık parçalanmışlıkta kendi kendisini bulduğu zaman kazanır. O bu güçtür, ama olumsuzdan bakışlarını uzaklaştıran — tıpkı birşey üzerine onun bir hiç ya da yanlış olduğunu söyleyip işini bitirdikten sonra herhangi başka birşeye geçmemiz gibi — olumlu olarak

değil; tersine, o bu güçtür, ama ancak olumsuzu yüzden bakarak, ve onda kalarak. Olumsuzda bu kalış onu varlığa çeviren büyüü kuvvettir. — Bu güç yukarıda Özne dediğimiz şey ile aynıdır — Özne ki, belirliliğe kendi ögesinde varoluş vererek soyut dolaysızlığı, e.d. salt genelde *varolan* dolaysızlığı ortadan kaldırır, ve böylece gerçek Tözdür: Varlık ya da dolaysızlıktır ki, dolaylılığını dışında taşımaz, tersine bu dolaylılığın kendisidir.

33. Tasarımlanmış olanın arı özbilincin iyeliği oluşu, genelde evrenselliğe bu yükseliş salt bir yandır ve henüz tamamlanmış eğitim değildir. — Eski çağların öğrenim yolunun çağdaş öğrenim yolundan ayrımı birincinin doğal bilincin ona özgü ve tamamlanmış eğitimi olmasıydı. Bu belirli-varlığının her bölümünde kendini özellikle sinayarak ve karşılaştığı herşey üzerine felsefe yaparak kendini baştan sona etkin bir evrensellik yaptı. Öte yandan çağımızda birey soyut biçimi hazır bulur; onu ele geçirme ve özümseme çabası evrenselin belirli-varlığın somut karmaşasından çıkışından çok, için dolaysızca ortaya sürülüşü ve evrenselin güdük üretiliştir. Öyleyse günümüzün işi daha çok bireyi dolaysız duyuşal bir kalıptan arıtarak düşünülen ve düşünün töz yapmaktan değil, ama tersine karıştırdan, katı ve belirli düşünceleri ortadan kaldırarak evrenseli edimselleştirmek ve dirileştirmekten oluşur. Ama katı düşünceleri akışkanlığa getirmek duyuşal belirli-varlığı getirmekten çok daha zordur. Bunun nedeni yukarıda gösterilmiştir: O belirlenimler Beni, olumsuzun gücünü ya da arı edimselliği belirli-varlıklarının tözü ve ögesi olarak taşır; buna karşı duyuşal belirlenimler ise ancak güçsüz soyut dolaysızlık ya da genelde varlık taşır. Düşünceler akışkanlaşır, ama ancak arı düşünme, bu iç *dolaysızlık* kendini kıpı olarak tanıdığı zaman, ya da kendi kendinin arı pekinliği kendini soyutladığı zaman, — kendini dışarıda bırakarak ya da bir yana koyarak değil, ama kendi-kendini-koymanın *durağanlığından* vazgeçerek: Hem arı somutun durağanlığından, ki ayrılmış içerik ile karşıtlık içindeki Benin kendisidir, hem de ayrılmış kıpıların durağanlığından, ki arı düşünme ögesinde koyulmuşlardır ve Benin koşulsuzluğunu paylaşırlar. Bu devim yoluyla arı düşünceler *Kavramlar* olur ve ilk kez gerçekte oldukları gibidirler: Kendiliğinden-devimler, daireler, tözleri olan şey, tinsel özsellikler.

34. Arı özselliklerin bu devimi genelde bilimselliğin doğasını oluşturur. İçeriklerinin bağlantısı olarak görüldüğünde, bu devim o içeriğin örgensel bir bütüne zorunlu genleşmesidir. Bilgi Kavramına götüren yol bu devim nedeniyle benzer olarak zorunlu ve tam bir oluş süreci olur, ve böylece bu hazırlık yolu raslantısal bir felsefecilik olmaya son verir — bir felsefecilik ki, şu ya da bu nesneye, ilişkiye, eksik bir bilinçte raslantı ürünü olan düşünceye bağlanır, ya da ileri geri bir uslamlama, belirli düşüncelerden tasım ve çıkarsamalar yoluyla gerçeği temellendirmeye çalışır; tersine, bu yol Kavramın devimi yoluyla bilincin bütün bir dünyasallığını zorunluğu içinde kucaklayacaktır.

35. Dahası, böyle bir açıklama Bilimin *ilk* bölümünü oluşturur, çünkü Tinin belirli-varlığı birincil olarak dolaysızdan ya da başlangıçtan başka birşey değildir — oysa başlangıç henüz onun kendi içine geri dönüşü değildir. *Dolaysız belirli-varlık ögesi* öyleyse Bilimin bu bölümünün kendisini ötekilerden ayırdetmesini sağlayan belirliliktir. Bu ayrımın belirtilmesi bizi bu bağlamda sık sık ortaya çıkan kimi katı düşüncelerin tartışılmasına götürecektir.

36. Tinin dolaysız belirli-varlığı olarak bilinç iki kıpı, bilme kıpısı ile bilmeye olumsuz nesnellik kıpısını kapsar. Tin kendini bu ögede geliştirdiği ve kıpılarını onda sergilediği için, bu kıpılar o karşıtlığı kapsarlar ve tümü de bilincin şekilleri olarak ortaya çıkarlar. Bu yolun Bilimi bilincin yaptığı *Deneyimin* Bilimidir; töz kendisinin ve deviminin bilincin nesnelere olduğu yolda irdelenir. Bilinç deneyiminde olandan başka hiçbirşeyi bilmez ve kavramaz; çünkü deneyimde olan yalnızca tinsel tözdür, ve dahası, bilincin ‘kendi’sinin *nesnesi* olarak böyledir. Ama Tin nesne olur, çünkü Tin *kendine* bir başkası *olma*, e.d. *kendi* ‘*kendi*’sinin *nesnesi* olma ve bu başkalığı ortadan kaldırma devimidir. Ve deneyim tam olarak bu devime verilen addır: Burada dolaysız olan, deneyimlenmemiş, e.d. soyut olan — ister duyuşsal varlığın isterse salt düşünsel yalının soyutu olsun — kendine yabancılaşır ve sonra bu yabancılaşmadan kendine geri döner ve böylelikle şimdi ilk kez edimselliği ve gerçekliği içinde sergilenir ve aynı zamanda da bilincin bir iyeliği olur.

37. Bilinçte Ben ve onun nesnesi olan töz arasında yer alan benzemezlik ya da özdeşizlik onların ayrımı, genelde *olumsuzdur*. Bu ikisinin de *eksikliği* olarak görülebilir, ama onların ruhu ya da devindiricisidir; bu nedenle kimi eskiler *boşluğu* devindirici olarak kavradılar, çünkü devindirici olanı hiç kuşkusuz *olumsuz* olarak gördüler, ama bu olumsuzu henüz ‘kendi’ olarak değil. — Şimdi, bu olumsuz ilkin Benin nesne ile özdeşizliği olarak görünse de, o denli de Tözün kendi kendisi ile özdeşizliğidir. Tözün dışında olan biten, ona karşı bir etkinlik olarak görünen, onun kendi edimidir, ve Töz kendini özünde Özne olarak gösterir. Bunu tam olarak gösterdiği zaman, Tin belirli-varlığını özüne özdeş kılmıştır; olduğu gibi kendine nesnedir, ve dolaysızlığın, ve bilgi ile gerçekliğin ayrılmasının soyut öğeleri yenilirler. Varlık saltık olarak dolaylı kılınır; — tözsel bir içeriktir ki, o denli de Benin dolaysız iyeliğidir, ‘kendi’-gibidir ya da Kavramdır. Bununla Tinin Görüngübilimi sonuçlanır. Tinin onda kendisi için hazırladığı şey bilmenin ögesidir. Bu ögede şimdi Tinin kıpıları kendilerini nesnesini kendi kendisi olarak bilen *yalınlık biçiminde* yayarlar. Bundan böyle varlık ve bilgi karşıtlığında birbirleri dışına düşmezler, tersine bilginin yalın birliğinde kalırlar; Gerçeğin biçimindeki Gerçektiler, ve türülükleri salt içeriğin türülülüğüdür. Kendini bu ögede bütüne örgütleyen devimleri *Mantık* ya da *Kurgul Felsefedir*.

38. Şimdi, Tinin deneyiminin o dizgesi salt Tinin *görüngüsü* ile ilgili olduğu için, dizgeden *Gerçeğin şeklinde* olan *Gerçeğin* Bilimine ilerleyiş salt olumsuz olarak görünür, ve insan *yanlış* olduğu için olumsuz olanla sıkıntıya girmeden dosdoğru Gerçeğe götürülmeyi isteyebilir: Niçin yanlış olanla uğraşılır? — Yukarıda tartışılan ve doğrudan doğruya Bilim ile başlanması gerektiğini savunan görüşe bu noktada genel olarak *yanlış* diye görülen olumsuzun doğası irdelenerek yanıt verilecektir. Bu konudaki yerleşik düşünceler gerçeğe giden yolun başlıca engelleridir. Bu bize matematiksel bilgidен söz etme fırsatını verecektir — matematiksel bilgi ki, felsefi olmayan bilgi onu felsefenin erişmek için çabalaması gereken ideal olarak görür, gerçi şimdiye değin bu çaba boş çıkmış olsa da.

39. *Gerçek* ve *Yanlış* devimsiz ve bütünüyle ayrı özler olarak, biri burada öteki şurada, ortak hiçbir şeyleri olmaksızın yalıtılmış ve kaskatı duran belirli

düşünceler arasına düşerler. Bu görüşe karşı gerçekliğin hazır veriliş cebe indirilebilecek basılı bir para olmadığı ileri sürülmelidir. Ne de yanlış diye birşey *vardır*, tıpkı kötü diye birşeyin olmaması gibi. Kötü ve yanlış hiç kuşkusuz şeytan kadar fena değildirler, çünkü şeytan olarak giderek tikel bir *özne* yapılırlar; yanlış ve kötü olarak yalnızca *evrensellerdirler*, ama gene de birbirlerine karşı kendi özelliklerini taşırlar. — Yanlış (çünkü burada salt ondan söz ediyorum) ‘başkası’ olacak, bilmenin içeriği olarak Gerçek olan tözün olumsuzluğunu olacaktır. Oysa Tözün kendisi özsel olarak olumsuzdur, bir yandan içeriğin ayrımlaşması ve belirlenmesi olarak, öte yandan *yalın* bir ayırdetme olarak, e.d. ‘kendi’ ve genelde bilme olarak. İnsan hiç kuşkusuz yanlış bilebilir. Birşeyin yanlış olarak bilinmesi bilmenin Tözü ile özdeşlik içinde olması demektir. Ama işte bu özdeşliktir ki [bilgide] özsel bir kıpı olan genelde ayırımı oluşturur. Özdeşlikleri hiç kuşkusuz bu ayrımlaşmadan oluşur, ve bu oluşmuş özdeşlik Gerçekliktir. Ama gerçeklik değildir, eğer özdeşlik arı metalden ayrılan dışık gibi, ya da tamamlanmış çömlekten ayrı duran alet gibi bir yana atılırsa; tersine, özdeşliğin kendisi olumsuz olarak, ‘kendi’ olarak henüz genel olarak Gerçek olanda dolaysızca bulunur. Gene de bu nedenle *yanlışın* Gerçeğin bir kıpısını ya da giderek bir bileşenini oluşturduğu söylenemez. Her yanlışta biraz gerçek olduğunu söylemek bu ikisini karıştırmayı salt dışsal olarak birleşen yağ ve su gibi ele almak olur. Kesinlikle *tam başkalık* kıpısını belirtmenin önemi nedeniyledir ki ‘gerçek’ ve ‘yanlış’ anlatımları başkalıklarının ortadan kaldırıldığı yerde bundan böyle kullanılmamalıdır. Nasıl ki özne ve nesnenin, sonlu ve sonsuzun, varlık ve düşüncenin vb. *birliği* anlatımları bir sakarlıktır — çünkü özne ve nesne, vb. *birlikleri dışında* ne olduklarını anlatırlar, ve bu nedenle birlikleri içinde anlatımlarının imlediği yolda düşünölmeyeceklerdir —, yine böyle, yanlış da bundan böyle yanlış olarak gerçekliğin bir kıpısı değildir.

40. *İnakçılık*, bilmede ve felsefe öğreniminde bir düşünme yolu olarak, Gerçeğin katı bir sonuç olan ya da dolaysızca bilinen bir önermeden oluştuğu sanısından öte birşey değildir. ‘Sezar ne zaman doğdu?’ ya da ‘Bir fersahta kaç arşın vardır?’ türündeki sorulara *şık* birer yanıt vermek gerekir, tıpkı hipotenüsün karesinin dik üçgenin öteki iki kenarının karelerinin toplamına eşit olduğunun kesinlikle doğru olması gibi. Oysa böyle sözde bir doğruluğun doğası felsefi gerçekliklerin doğasından ayrıdır.

41. *Tarihsel* gerçekliklere gelince, bunlara kısaca değinecek olursak, salt tarihsel yanları göz önüne alındığında onların tikel bir belirli-varlık ile, bir içerik ile olumsallığı ve özenci gibi zorunlu olmayan belirlenimleri açısından ilgilendikleri kolayca görülür. — Ama örnek olarak gösterilen bu tür çıplak gerçeklikler bile özbilincin deviminden yoksun değildir. Bunlardan biri üzerine bilgi edinmek için pekçok şeyi karşılaştırmak, kitaplara başvurmak, ya da herhangi bir yolda araştırma yapmak gerekir; dolaysız bir sezgi bile ancak nedenleri ile bilinirse gerçek değer taşıyan birşey olarak görülür, gerçi ilgililenen şeyin gerçekte yalnızca çıplak sonuç olması gerekse de.

42. *Matematiksel* gerçekliklere gelince, Euklides’in teoremlerini *dışsal* olarak ezberleyen, ama tanıtlamalarını bilmeyen, onları, karşıtlığı belirtebilmek için söylersek, *içten* bilmeyen birine kolay kolay geometrici denemez. Benzer olarak,

biri dikaçılı birçok üçgeni ölçerek kenarların birbirleri ile o çok iyi bilinen ilişkiyi taşıdıkları bilgisine varsa da bu tür bilgi doyurucu görülmez. Tanıtlamanın *özel-liği* matematiksel bildiye bile henüz sonucun kendisinin bir kısmı olma anlam ve doğasını taşımaz; tersine, sonuçta tanıtlama bitmiş ve yitmiştir. Hiç kuşkusuz bir *sonuç* olarak teorem *gerçek olarak görülen birşeydir*. Oysa bu ek durum onun içeriğini değil, yalnızca bilen özne ile ilişkisini ilgilendirir; matematiksel tanıtlamanın devimi nesne olana ait değil, tersine olguya *dışsal* bir edimdir. Böylece dikaçılı üçgenin doğası kendini onun oranını anlatan önermenin tanıtlanması için zorunlu olan çizimde gösterildiği yolda parçalara ayırmaz; sonucun bütün bir üretiliş süreci bilginin bir yolu ve aracıdır. — Felsefi bildiye de *belirli-varlık* olarak *belirli-varlığın* oluşması *özün* ya da olgunun iç doğasının oluşmasından ayrıdır. Ama, ilkin, felsefi bilme ikisini de [belirli-varlık ve öz] kapsarken, buna karşı matematiksel bilme ise genel olarak *bilgiye* yalnızca *belirli-varlığın* oluş sürecini, e.d. olgunun doğasının *varlığının* oluş sürecini sergiler. Bundan başka, felsefi bilgi ayrıca bu iki tikel devimi birleştirir. Tözün iç ortaya çıkışı ya da oluş süreci dışı ya da belirli-varlığa, başkası için varlığa kesiksiz bir geçiştir, ve, evrik olarak, belirli-varlığın oluş süreci onun kendisini öze geri almasıdır. Devim böylece bütünü çifte süreci ve oluşmasıdır, öyle ki aynı zamanda her biri ötekini koyar ve her biri bu nedenle ikisini de yanlar olarak kendisinde taşır; bunlar bütünü kendilerini çözerek ve onun kıpırları kılarak birlikte yaparlar.

43. Matematiksel bildiye içgörü olguya dışsal bir edimdir; bundan şu çıkar ki, gerçek olgu bu yolla başkalaştırılır. Araç, çizim ve tanıtlama, hiç kuşkusuz doğru önermeler kapsar; ama o denli de belirtmek gerek ki, içerik yanlışır. Yukarıdaki örnekte üçgen parçalanır ve parçaları üçgen üzerindeki çizimin ortaya çıkardığı öteki betilere dönüştürülür. Gerçekten ilgilendiğimiz ve işlem boyunca gözden yiterek başka bütünlere düşen parçalarda görünen üçgen ancak sonunda yeniden kurulur. — Burada öyleyse içeriğin olumsuzluğunun da ortaya çıktığını görürüz: buna içeriğin yanlışlığı denebileceği gibi dayanıklı sanılan düşüncelerin Kavramın deviminde yitmesi de denebilir.

44. Ama bu bilgi türünün asıl eksikliği genel olarak gerecini olduğu gibi kendisini de ilgilendirir. — Bilgiye ilişkin olarak ilkin çizimde hiçbir zorunluk görmeyiz. Bu zorunluk teoremin kavramından çıkmaz; tersine, dışarıdan dayatılır, ve sonsuz sayıda başkaları çizilebilecekken tam bu çizimleri çizme buyruğuna, bunun tanıtlamanın gidişi için amaca uygun olacağı inancını taşımanın dışında başka hiçbirşey bilmeksizin körü körüne boyun eğilir. Daha sonra bu amaca uygunluk gerçekten kendini gösterir, ama salt dışsal bir amaca-uygunluktur, çünkü kendini ancak tanıtlamadan sonra gösterir. — Yine, bu tanıtlama herhangi bir yerden başlayan bir yol izler ki, bunun ortaya çıkması gereken sonuç ile ilişkisi henüz bilinmez. İlerleyişinde *bu tikel* belirlenim ve bağıntıları alıp başkalarını bir yana atar, ve bunu onun hangi zorunluğa göre böyle yapıldığı dolaysızca göstermeksizin yapar; dış bir amaç bu devimi yönetir.

45. Matematiğin gurur duyduğu ve felsefeye karşı büyüklemesine neden olan bu eksik bilginin *apaçıklığı* *amacının* yoksulluğuna ve *gerecinin* eksikliğine dayanır, ve bu nedenle felsefenin küçük görmesi gereken bir türdedir. *Amacı* ya da Kavramı *büyüküktür*. Bu doğrudan doğruya özel olmayan ve Kavramdan

yoksun ilişkidir. Bilme devimi bu nedenle yüzeyde ilerler, olgunun kendisine, öze ya da Kavrama dokunmaz ve bu nedenle kavrama değildir. Gereç — ki ona ilişkin olarak matematik sevindirici bir gerçekler hazinesi sunar — *Uzay ve Birdir*. Uzay belirli-varlıktır ki, ona Kavram ayrımlarını boş, ölü bir öğedeymiş gibi yazar ve onda bu ayrımlar o denli devimsiz ve dirimsizdirler. *Edimsel* olan matematiğin irdelediği biçimiyle uzaysal birşey değildir; matematiğin nesnelere gibi edimsel-olmayan şeylerle ne somut duysal sezgi, ne de felsefe ilgilenir. Böyle edimsel-olmayan bir öğede yine yalnızca edimsel olmayan bir gerçeklik, e.d. durağan, ölü önermeler vardır; bunlardan herhangi birinde durup kalınabilir; sonraki kendi başına yeniden başlar, ve bu birincisi ikinciyeye doğru devinmeksizin ve bu yolda olgunun kendisinin doğası içinden zorunlu bir bağıntı doğmaksızın olabilir. — Yine, o ilke ve öge nedeniyle — ve matematiksel apaçıklığın biçimciliği burada yatar — bilme *eşitlik* çizgisinde ilerler. Çünkü ölü kendi kendine devinmediği için özün ayrımlarına, özsel karşıtlığa ya da eşitsizliğe ulaşamaz, bu nedenle karşıtın karşıta geçişine, nitel, içkin devime, kendiliğinden-devime varamaz. Çünkü matematiğin irdelediği yalnızca büyüklüktür, özsel olmayan ayrımdır. Uzayı boyutlarına bölenin, ve bunların bağıntılarını belirleyen ve bunu onların kendilerinde yapmanın Kavram olduğu olgusunu soyutlar; örneğin çizginin yüzey ile ilişkisini irdelemez; ve çemberin çapını çevresi ile karşılaştırdığında onların eşölçümsüzlüğüne, e.d. Kavramın ilişkisine, matematiksel belirlenimden kaçan sonsuz birşeye çatar.

46. İçkin, arı denilen matematik, yine zaman olarak *zamanı* da uzayın karşısına irdelemesinin ikinci gereci olarak koymaz. Uygulamalı matematik hiç kuşkusuz zaman ile ilgilenir, tıpkı devim ve daha başka edimsel şeyler ile ilgilendiği gibi; ama sentetik önermeleri, e.d. Kavramları tarafından belirlenen ilişkilerin önermelerini deneyimden alır ve formüllerini yalnızca bu sayılıtlar üzerine uygular. Kaldıraç dengesi, düşme deviminde uzay ve zaman ilişkisi gibi önermelerin sözde tanıtlamalarının tanıtlamalar olarak sık sık verilmeleri ve onaylanmalarının kendisi yalnızca bilme için tanıtlama gereksiniminin ne denli büyük olduğunun bir tanıtıdır, çünkü daha iyisinin olmadığı bir yerde bilme onun boş görüntüsünü bile değerlendirir ve böylece bir doyum kazanır. Bu tanıtlamaların bir eleştirisi ilginç olduğu ölçüde öğretici de olacak ve böylece bir yandan matematiği bu yanlış süslerden arıtırken öte yandan sınırlarını göstererek bir başka tür bilginin zorunluğunu ortaya koyacaktır. — *Zamana* gelince, ki uzayın karşıyesi olarak arı matematiğin öteki bölümünün gerecini oluşturacağı düşünülmesi gerekir, dışsal olarak varolan Kavramın kendisidir. *Büyüklik* ilkesi, e.d. Kavramdan yoksun ayırım ilkesi, ve *eşitlik* ilkesi, e.d. soyut ve dirimsiz birlik ilkesi, yaşamın o arı dinginliksizliği ve saltık ayrımlaşması ile baş edemezler. Bu olumsuzluk öyleyse ancak felce uğratılmış olarak, yani sayısal *bir* olarak matematiksel bilginin ikinci gereci olur; ve bu bilgi, dışsal bir etkinlik olarak, kendi-kendine-devinini salt bir gerece indirger, öyle ki bundan böyle onda ilgisiz, dışsal, dirimsiz bir içerik bulabilin.

47. Felsefe, öte yandan, *özsel olmayan* belirlenimleri değil, ama özsel oldukları ölçüde belirlenimleri irdeler; onun ögesi ve içeriği soyut olan ya da edimsel olmayan değil, ama *edimsel* olan, kendi kendisini koyan ve kendi içinde dirimli